

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан педагогічного факультету
Олефіренко Т.О.

“ “ _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИЙ ПРАКТИКУМ

освітнього рівня бакалавр

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

освітньо-професійної програми «Педагогіка дозвілля»

Шифр за навчальним планом ВВ2.2.05

Київ, 2021

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «*Арт-терапевтичний практикум*» для студентів освітнього рівня бакалавр за напрямом підготовки *01 Освіта / Педагогіка* для спеціальності *011 Освітні, педагогічні науки*.

Робоча програма розроблена на підставі типової навчальної програми, затвердженою Вченою радою НПУ імені М.П.Драгоманова у _____ р.

Робоча програма розрахована на студентів 3-го курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня - бакалавр.

Розробники: Ремньова Анжеліка Григорівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки

Протокол від _____ року № _____

Завідувач кафедри _____ д.п.н., професор Дем'яненко Н.М.

(підпис) (прізвище та ініціали)
“ _____ ” _____ 2021 ____ року

Опис навчальної дисципліни
Арт-терапевтичний практикум

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань <u>01 Освіта / Педагогіка</u>	Кількість кредитів – 3		Методи навчання – <u>Пояснювально-ілюстративний</u> (навчальні лекції, семінарські заняття, робота з електронними джерелами та відеоматеріалами <u>проблемний виклад знань</u> (лекції); <u>частково-пошуковий</u> (семінарські та практичні заняття) Групова дискусія, мозковий штурм, інтерактивні, рухливі, рольові ігри, групові творчі завдання та вправи Форми поточного контролю – виконання практичних і тестових завдань, виступ на семінарських заняттях, презентації, опитування, виконання самостійних завдань. Форма підсумкового контролю <u>залік</u>
Спеціальність <u>011 Освітні, педагогічні науки</u>	Загальна кількість годин –90		
Освітній рівень <u>бакалавр</u>	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	10		
Статус дисципліни <u>вибіркова</u>	Семінарські (практичні) заняття:		
	14+10		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом <u>3</u>	Лабораторні заняття:		
	-	-	
Семестр <u>5</u>	Індивідуальна робота:		
	-	-	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: - самостійна робота:	Самостійна робота:		
	56	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:	
Мова навчання – <u>українська</u>			
Передумови навчання <u>загальні знання з педагогіки, психології, педагогіки і психології творчості</u>			

Предмет вивчення навчальної дисципліни - процес вербалізації проблем та переживань особистості, самовираження за допомогою різних видів арт-терапії

Мета і завдання навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Арт-терапевтичний практикум» є оволодіння студентами знань щодо теоретичних основ арт-терапії та навичок застосування арт-терапевтичних технологій у психологічній практиці, гармонізація розвитку особистості через розвиток здатності самовираження і самопізнання

Основними завданнями вивчення дисципліни «Арт-терапевтичний практикум» є:

- формування системи теоретичних знань щодо сутності психологічної допомоги методами арт-терапії;
- розвиток практичних вмінь застосування арт-технік у педагогічній роботі з дітьми та дорослими;
- ознайомлення з терапевтичним потенціалом зображувального та інших видів мистецтва у психокорекційній роботі з дітьми та дорослими;
- вивчення умов та ситуацій, які передбачають застосування методів арт-терапії в практиці педагогічної роботи
- формування творчої всебічно розвиненої особистості студента – майбутнього педагога – організатора дозвіллевої діяльності

Міждисциплінарні зв'язки – викладання дисципліни «*Арт-терапевтичний практикум*» пов'язано з дисциплінами: «Педагогіка», «Психологія», «Педагогічна творчість», «Арт-педагогіка», «Педагогіка і психологія творчості»

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	ПРН1. Володіти основними знаннями і поняттями з педагогіки, психології, педагогіки дозвілля, теорії і методики культурно-дозвіллевої діяльності та рекреації.	ЗК1. Здатність усвідомлювати проблемне поле педагогіки, психології та філософії освіти.
2.	ПРН2. Знати психолого-педагогічні особливості навчання, виховання та розвитку різних вікових груп населення у сфері культурно-освітнього дозвілля.	ЗК4. Володіння культурою мислення, здатність до сприйняття, узагальнення, аналізу інформації, постановки мети діяльності й вибору шляхів її досягнення.
3.	ПРН4. Уміти вільно оперувати педагогічними методиками організації та проведення індивідуальної, групової культурно-дозвіллевої діяльності та рекреації.	ЗК5. Здатність генерувати і поширювати нові ідеї, управляти соціально-культурними та педагогічно-рекреаційними проектами на високому рівні партнерсько-педагогічної взаємодії.
4.	ПРН8. Уміти оцінювати власні професійні здобутки та визначати перспективи особистого професійного розвитку.	ФК4. Здатність до саморозвитку на основі рефлексії результатів професійної діяльності.
5.	ПРН9. Здатність упроваджувати новаторський досвід роботи з дітьми, підлітками, дорослими, людьми похилого віку, залучати їх до активної культурно-дозвіллевої діяльності	ФК7. Здатність демонструвати педагогічні, виконавські, інтерпретаційні та артистичні вміння.
6.	ПРН6. Уміти виявляти інтереси і потреби населення в різних видах культурно-дозвіллевої діяльності та рекреації з урахуванням специфіки, віку, статі, освіти.	ФК10. Здатність організувати спільну педагогічно-дозвіллеву діяльність та педагогічно доцільну партнерську взаємодію суб'єктів широкого вікового спектру.

III. Тематичний план освітнього компоненту

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	семінарські	практичні	СРС	Аудиторні	Лекції	семінарські	практичні	СРС
1.	Модуль 1. Основи теорії та методології арт-терапії										
1.1	Тема 1.1. Вступ до курсу. Теоретико-методологічні засади арт-терапії	4	2	2		4					
1.2	Тема 1.2. Гуманістична терапія мистецтвом	2		2		4					
1.3	Тема 1.3. Психодинамічна терапія мистецтвом	2			2	5					
1.4	Тема 1.4. Основні форми арт-терапевтичної роботи	4	2	2		5					
	<i>Усього за 1 модуль</i>	12	4	6	2	18					
2.	Модуль 2. Діагностика в арт-терапії										
2.1	Тема 2.1 Символ та його застосування у арт-терапії	2		2		6					
2.2	Тема 2.2. Діагностичний потенціал арт-терапевтичних технік	4	2	2		6					
2.3	Тема 2.3. Особливості арт-терапевтичної роботи з дітьми.	4	2	2		6					
	<i>Усього за 2й модуль</i>	10	4	6		18					
3.	Модуль 3. Види арт-терапії										
3.1	Тема 3.1. Психотерапія засобами зображувального мистецтва	2			2	4					
3.2	Тема 3.2. Музикотерапія	2			2	4					
3.3	Тема 3.3. Танцювально-рухова терапія	2			2	4					
3.4	Тема 3.4. Використання арт-технік в практиці казкотерапії.	4	2		2	4					
3.5	Тема 3.5. Лялькотерапія як метод арт-терапії.	2		2		4					
	<i>Усього за 3й модуль</i>	12	2	4	8	20					
	<i>Разом</i>	34	10	14	10	56					

IV. Зміст навчальної дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій

<p>1. 1.1.</p>	<p>Змістовий модуль I. Основи теорії та методології арт-терапії Тема 1.1. Вступ до курсу. Теоретико-методологічні засади арт-терапії. Поняття арт-терапії в психологічній науці. Предмет та завдання арт-терапії. Використання образотворчого мистецтва з психодіагностичною, психокорекційною та психотерапевтичною метою. Процедури арт-терапії. Основні функції та галузі використання арт-терапії. Історія розвитку арт-технік. Історія розвитку арт-терапії. Етапи виникнення і формування арт-терапії. Розвиток теоретичної бази арт-терапії через синтез різних психотерапевтичних течій. Переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи. Відсутність обмежень у використанні арт-технік. Мобілізація творчого потенціалу людини. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> 1. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". М., 2003. 2. Власюк, М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. <i>Відкритий урок: розробки, технології, досвід.</i> 2008. № 7/8. С. 90. 3. Злочевська, Л. С. Арт-терапія у професійному самовизначенні учнівської молоді. <i>Професійно-технічна освіта.</i> 2013. № 1. С. 46–49. 4. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 5. Копытин А.И. "Системная арт-терапия". СПб.: Питер, 2001 6. Никитин В.Н. Арт-терапия. Учебное пособие. М.:Когито-Центр, 2014. 7. Сусанина И.В. Введение в арт-терапию. М.:Когито-Центр, 2007.</p>	<p>8</p>	<p>2</p>
<p>1.2</p>	<p>Тема 1. 2. Гуманістична терапія мистецтвом. Основні положення гуманістичної психології. Урахування феноменологічного поля у арт-терапевтичному процесі. Особистісно-орієнтований підхід у арт-терапевтичній практиці <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> 1. Бех І. Д. Гуманістична модель виховання. <i>Методист.</i> 2014. № 6 (30). С. 60–66. 2. Бех І. Д. Гуманізм у вихованні підростаючої особистості. <i>Рідна школа.</i> 1995. № 9. С. 23-25. 3. Гуманістична психологія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/18845700 4. Копытин А.И. Основы арт-терапии. Санкт-Петербург, 1999. 254 с. 5. Кузьменко Т.М Гуманістичний фундамент арт-терапії як запорука ефективності психокорекції емоційної нестабільності у студентів-психологів. Міжнародна науково-практична конференція «<i>Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та Світі</i>», 31-1 вересня 2018 . Київ, 2018. С. 95-98. 6. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / перевод с англ. М.М. Исениной. Москва, 1994. 416 с.</p>	<p>6</p>	

1.3.	<p>Тема 1.3. Психодинамічна психотерапія. Аналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва.</p> <p>Основні положення теорії З. Фрейда. Механізми психологічного захисту та їх значення для діагностики клієнтів. Несвідоме і мистецьке фантазування. Метод вільних асоціацій.</p> <p>Психоаналітичний підхід К.Г. Юнга у вивченні творчості. Метафора та архетипи в площині арт-терапії. Сучасні психоаналітичні концепції розвитку особистості. Теорія прив'язаності Боулбі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 2. Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Карвасарского Б. Д. 2-е изд. СПб.: Питер, 2002. 3. Рудестам К. Групповая психотерапия. СПб.: Питер, 2000 4. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учебн. пос. для студ. вузов. М.: ТЦ Сфера, 2004 5. Копытин А. И., Корт Б. «Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия». СПб.: Речь, 2007. 	7	
1.4.	<p>Тема 1.4. Основні форми арт-терапевтичної роботи.</p> <p>Індивідуальна та групова арт-терапія. Художні форми роботи і арт-терапевтичні вправи в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога практика. Огляд дослідження застосування арт-терапії в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога-практика. Обмеження в арт-терапії кольору. Кольорова карта для арт-терапії. Інтерпретація ліній.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". М., 2003. 2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001. С. 149 –150. 3. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 4. Копытин А. И., Корт Б. «Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия». СПб.: Речь, 2007. 5. Лебедева Л.Д. "Практика арт-терапии: подходы, диагностика". СПб.: Речь, 2003. 6. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. СПб.: Питер, 2000. 448 с. 	9	2
2.1.	<p>Змістовий модуль 2. Діагностика в арт-терапії</p> <p>Тема 2.1.Символ та його застосування у сучасній арт-терапії.</p> <p>Психологічна природа і функції символу в арт-терапевтичній діяльності. Застосування мови символів. Психологія первісного та історичного символізму. Символічна експресивність кольору.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 2. Юнг К.Г. и современный психоанализ. Хрестоматия по глубинной психологии. М.: ЧеРо, 1996. 248 с. 3. Юнг К.Г. Архетип и символ. Сост. и вступ. ст. А.М.Руткевича. М.: Ренессанс, 1991. 4. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. К. : Астролябія. 	8	

	<p>2012. 608 с.</p> <p>5. Штейнхард Ленор. Юнгианская песочная психотерапия. Санкт-Петербург, 2001.</p>		
2.2.	<p>Тема 2.2. Діагностичний потенціал арт-терапевтичних технік. Межі методу арт-терапевтичної діагностики. Малюнок як проекція внутрішнього світу людини. Оцінка діагностичних параметрів у арт-терапії.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". М., 2003. 2. Власюк, М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. <i>Відкритий урок: розробки, технології, досвід.</i> 2008. № 7/8. С. 90. 3. Злочевська, Л. С. Арт-терапія у професійному самовизначенні учнівської молоді. <i>Професійно-технічна освіта.</i> 2013. № 1. С. 46–49. 4. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 5. Копытин А.И. "Системная арт-терапия". СПб.: Питер, 2001 6. Никитин В.Н. Арт-терапия. Учебное пособие. М.:Когито-Центр, 2014. 7. Сусанина И.В. Введение в арт-терапию. М.:Когито-Центр, 2007 	10	2
2.3.	<p>Тема 2.3. Особливості арт-терапевтичної роботи з дітьми. Методичні підходи до арт-терапії дітей та підлітків. Застосування арт-терапії в освітньому процесі. Фототерапія. МАК в психотерапевтичній роботі з дітьми та підлітками.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бородулькина Т.А. Опыт использования метафорических ассоциативных карт в психологической работе с детьми. <i>Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.</i> Серія 12. Психологічні науки: збірник наукових праць. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. № 4(49). С.39-52 2. Грицюк І. М. Арт-терапевтичні техніки в роботі з дітьми молодшого шкільного віку в умовах тренінгу. Зб. наукових праць <i>Теоретичні і прикладні проблеми психології</i> № 1 (36). Северодонецьк: Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2015. С.109-114. 3. Кузьменко Т.М. Інноваційний арт-терапевтичний інструментарій для психоконсультації та психокорекції: навч. метод. посіб. Переяслав-Хмельницький : Вид-во «С.К.В» . 2018. 125 с. 4. Панок В. Г. Психоконсультативні стратегії діяльності практичного психолога системи освіти : навчально-методичний посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чапак, Д. Д. Романовська ; [за наук. ред. В. Г. Панка]. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2010. 232 с 5. Роджерс К. Консультирование и психотерапия: новейшие подходы в области практической работы: Пер. с англ. М. : Психотерапия, 2006. 	10	2

3.1.	<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 3. Види арт-терапії</p> <p>Тема 3.1. Психотерапія засобами зображувального мистецтва</p> <p>Загальні уявлення про зображувальну терапію. Нетрадиційні техніки малювання як засіб розвитку креативності у дитячому віці. Робота з неструктурованим художнім матеріалом з метою самовираження (робота з пластиліном, піском, глинотерапія).</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". М., 2003. 2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001. С. 149 –150. 3. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 4. Копытин А. И., Корт Б. «Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия». СПб.: Речь, 2007. 5. Лебедева Л.Д. "Практика арт-терапии: подходы, диагностика". СПб.: Речь, 2003. 6. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. СПб.: Питер, 2000. 448 с 	6	
3.2.	<p>Тема 3.2. Музикотерапія</p> <p>Загальні уявлення про музичну терапію. Механізми впливу музики на людину. Використання музикотерапії у психологічній практиці.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гриньова В. Музикотерапія як складова збережувальної технології виховання студентської молоді. [Електронний ресурс] Режим доступу : http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5613/1/Grynova.pdf 2. Кэмпбелл Д. Музыка для здоровья. Эффект Моцарта ; пер. с англ. Л.М. Щукина. Минск : Попурри, 2010. 416 с. 3. Музикотерапія : психотерапевтичеська енциклопедія ; под. ред. Б.Д. Карвасарського. СПб. : Питер, 2000. 794 с. 4. Підгурська В.П. Управлінська діяльність керівника з попередження синдрому «професійного вигорання» у суб'єктів навчально-виховного процесу [Електронний ресурс] Режим доступу : http://eprints.zu.edu.ua/12918/1/Дипломна_робота_КІН_10_06.pdf. 5. Педагогічна майстерність : підручник / [І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.] ; за ред. І.А.Зязюна. 2-ге вид. К. : Вища школа, 2004. 422 с. 6. Побережна Г.І. Музикотерапія як інноваційна технологія особистісного розвитку. <i>Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис.</i> 2010. № 3. С. 87–97. 7. Федій О. Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога [Електронний ресурс] Педагогіка : вісник Луганського НПУ імені Т. Шевченка. – Режим доступу : http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/18045-muzikoterapiya-v-profesijnij-diyalnosti-suchasnogo-pedagoga.html 	6	

3.3.	<p>Тема 3.3. Танцювально-рухова терапія Танець і терапія в історичному контексті. Використання тілесно-орієнтованого підходу у ТРТ. Основні техніки ТРТ. Рольова імпровізація</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 2. Козлов, В. В., Гиршон, А. Е., Веремеєнко, Н. И. Интегративная танцевально-двигательная терапия. Москва. 2005 3. Косяк, В. А. Універсум ритму. Суми: ВТД «Університетська книга». 2008. 4. Роджерс Н. Творчество как усиление себя. <i>Вопросы психологии</i>. 1990. № 1. С. 164–168. 5. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. М.: Прогресс, ООО «Издательство АСТ», 1990. 235 с. 	6	
3.4.	<p>Тема 3.4. Використання арт-технік в практиці казкотерапії. Принципи казкотерапії та способи використання у ній арт-технік. Казка як двері до колективного несвідомого, як спосіб контакту з дитячими ресурсами; як вказівка до дії; як засіб “обходу” опору. Архетип і символіка казки. Відомі казкові персонажі, архетипічне значення образів. Казка як архетипічна метафора: діагностичні можливості. Діагностичні критерії в казці. Індивідуальна казкотерапія. Варіанти створення казок, їх діагностичне значення, шляхи інтерпретації. Складання казки метафори на замовлення клієнта. Групова казкотерапія. Конструювання казкових сюжетів у групі. Корекція та діагностика за допомогою казок при роботі в групі. Арт-техніки в психодіагностиці казкою:</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. 2. Дикманн Х. Сказание и иносказание: юнгианский анализ волшебных сказок ; пер. с англ. Г.Л. Дроздецкой, В.В. Зеленского. СПб. : Гуманитарное агентство "Академический проект", 2000. 254с. 3. Франц М.-Л. фон. Архетипические паттерны в волшебных сказках ; перевод с англ. В.Мершавки. М. : Независимая фирма "Класс", 2007. 256с. 4. Юнг К.-Г. Феноменология Духа в сказке. Структура психики и архетипы. М. : Академический Проект, 2007. С.138-188. 	8	2
3.5.	<p>Тема 3.5. Лялькотерапія як метод арт-терапії. Загальна характеристика методу. Форми лялькотерапії. Процес лялькотерапії (виготовлення ляльок, використання ляльок для емоційного від реагування). Види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми. Основні прийоми роботи із лялькою.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вознесенська, О. Л. Лялькотерапія : особливості та ризики використання ляльки у терапії. <i>Простір арт-терапії. Збірник наукових праць</i>. Вип.1 (23). 2018 2. Гребенщикова Л. Г. Основы куклотерапии. Учебно-методическое пособие [отв. за вып. Н. М.Горланова]. СПб.: 	6	

	<p>Речь, 2007. 80 с.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ: Либідь, 2006. 256 с. 4. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О.Л. Вознесенська, О.М. Скар, О.А. Бреусенко-Кузнєцов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін.; [за заг. наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. К. : Видавець ФОП Назаренко Т. В., 2017. 312 с. 5. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Грабенко Т.М. Практикум по креативной терапии. СПб. : ТЦ «СФЕРА», 2001. 400 с. 6. Колошина Т. Ю., Тимошенко Г. В. Марионетки в психотерапии М.: Изд-во Института психотерапии, 2001. 192 с. 7. Лялька-мотанка – історичні витоки оберега. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://etnoxata.com.ua/statti/traditsiji/kukla-motanka-istoki-oberega 8. Найден О.С. Українська народна іграшка: Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості. К.: Артєк, 1999. 252 с 		
--	--	--	--

4.2. Плани семінарських занять(14 годин)

Семінарське заняття №1 на тему: **Історія розвитку арт-терапії (2 год)**

ПЛАН

1. Науково-культурні передумови виникнення арт-терапії
2. Етапи виникнення і формування арт-терапії.
3. Основні функції та галузі використання арт-терапії.
4. Історія розвитку арт-технік. Переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи.

Рекомендована література:

1. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". М., 2003.
2. Власюк, М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід.* 2008. № 7/8. С. 90.
3. Злочевська, Л. С. Арт-терапія у професійному самовизначенні учнівської молоді. *Професійно-технічна освіта.* 2013. № 1. С. 46–49.
4. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
5. Копытин А.И. "Системная арт-терапия". СПб.: Питер, 2001
6. Никитин В.Н. Арт-терапия. Учебное пособие. М.: Когито-Центр, 2014.
7. Сусанина И.В. Введение в арт-терапию. М.: Когито-Центр, 2007.

Семінарське заняття №2 на тему: **Гуманістична терапія мистецтвом (2 год.)**

ПЛАН

1. Основні положення гуманістичної психології.
2. Гуманістичні концепції розвитку особистості. К. Роджерс та його «клієнт-центрована терапія».
3. Особистісно-орієнтований підхід у арт-терапевтичній практиці
4. Спільні пріоритетні принципи в арт-терапії та гуманістичній психології

Рекомендована література:

1. Бех І. Д. Гуманістична модель виховання. *Методист.* 2014. № 6 (30). С. 60–66.

2. Бех І. Д. Гуманізм у вихованні підростаючої особистості. *Рідна школа*. 1995. № 9. С. 23-25.
3. Гуманістична психологія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/18845700>
4. Кузьменко Т.М Гуманістичний фундамент арт-терапії як запорука ефективності психокорекції емоційної нестабільності у студентів-психологів. Міжнародна науково-практична конференція «*Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та Світі*», 31-1 вересня 2018 . Київ, 2018. С. 95-98.
5. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / перевод с англ. М.М. Исениной. Москва, 1994. 416 с.

Семінарське заняття №3 на тему: Арт-терапія як ефективний метод в психологічній реабілітації дітей і дорослих (2 год.)

ПЛАН

1. Методичні підходи до арт-терапії дітей та підлітків.
2. Арт-терапія як засіб психосоціального відновлення особистості
3. Арт-терапія у подоланні психічних травм
4. Ресурси арт-терапії у подоланні психологічних проблем воїнів АТО та вимушених переселенців

Рекомендована література:

1. Вознесенька О. Л. Арт-терапія як засіб психосоціального відновлення особистості Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : [Зб. наук. праць] / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. К. : КНУ імені Тараса Шевченка. № 3 (29). С. 40-47.
2. Вознесенька О.Л., Сидоркіна М.Ю. Арт-терапія у подоланні психічної травми: Практичний посібник. Олена Вознесенька, Марина Сидоркіна. К. : Золоті ворота, 2015. 148 с
3. Вознесенька О.Л. Ресурси арт-терапії на допомогу вимушеним переселенцям. Практичний посібник. К. : Human Rights Foundation, 2015. 50 с.
4. Арт-терапия жертв насилия [сост. А. И. Копытин]. М: Психотерапия, 2009. 144 с: ил.
5. Фоа Э., Кин Т., Фридиан М. Эффективная терапия посттравматического стрессового расстройства [под ред. Эдны Фоа, Теренса М. Кина, Мэтью Фридмана]. Москва: «Когито-Центр», 2005. 467 с.
6. Маслова В. Метод творчої реабілітації в роботі з учасниками бойових дій. Маслова Віталіна, Лубківський Ігор. *Простір арт-терапії* : [Зб. наук. праць] / УМО, 2015, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2015; [Редкол.: Лушин П.В., Чуприков А.П. та ін.]. К. : Золоті ворота, 2015. Вип. 2 (18). С. 65-80

Семінарське заняття №4 на тему: Аналітична психологія К. Юнга та арт-терапія (2 год.)

ПЛАН

1. Психоаналітичний підхід К.Г. Юнга у вивченні творчості
2. Індивідуальне неусвідомлене та колективне неусвідомлене (за Юнгом)
3. Індивідуалізація та здатність особистості до саморозвитку.
4. Психологічна природа і функція символу в арт-терапевтичній діяльності.

Рекомендована література:

1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
2. Юнг К.Г. и современный психоанализ. Хрестоматия по глубинной психологии. М.: ЧеРо, 1996. 248 с.
3. Юнг К.Г. Архетип и символ. Сост. И вступ. Ст. А.М.Руткевича. М.: Ренессанс, 1991.
4. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. К. : Астролябія. 2012. 608 с.

5. Штейнхард Ленор. Юнгианская песочная психотерапия. Санкт-Петербург, 2001.

Семінарське заняття №5 на тему: Символічна експресивність кольору. Мандалотерапія. (2 год.)

ПЛАН

1. Символічна експресивність кольору. Вплив кольору на людину.
2. Обмеження в арт-терапії кольору.
3. Кольорова карта для арт-терапії. Лікування кольором.
4. Мандалотерапія – шлях духовного зцілення особистості.

Рекомендована література:

1. Базима, Б.А. Психология цвета : теория и практика. СПб. 2007. 174 с.
2. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
3. Диагностика в арт-терапии. Метод "Мандала" ред. А.И.Копытина. СПб., 2002.
4. Лебедева Л.Д. "Практика арт-терапии: подходы, диагностика". СПб. : Речь, 2003.
5. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. СПб.: Изд-во Пирожкова, 2001. С. 219-228 (Глава "Семейные рисунки")

Семінарське заняття №6 на тему: Застосування арт-терапії з дітьми в умовах освітнього процесу (2 год.)

ПЛАН

1. Методичні підходи до арт-терапії дітей та підлітків
2. Арт-терапія як засіб розвитку і корекції емоційного світу дитини.
3. Особливості застосування різних видів арт-терапії з дітьми молодшого шкільного віку.
4. МАК (Метафоричні Асоціативні Карти) в психотерапевтичній роботі з дітьми та підлітками.

Рекомендована література:

1. Бородулькина Т.А. Опыт использования метафорических ассоциативных карт в психологической работе с детьми. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 12. Психологічні науки: збірник наукових праць. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. № 4(49). С.39-52
2. Грицюк І. М. Арт-терапевтичні техніки в роботі з дітьми молодшого шкільного віку в умовах тренінгу. Зб. наукових праць *Теоретичні і прикладні проблеми психології* № 1 (36). Сєверодонецьк: Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2015. С.109-114.
3. Кузьменко Т.М. Інноваційний арт-терапевтичний інструментарій для психоконсультаування та психокорекції: навч. метод. посіб. Переяслав-Хмельницький : Вид-во «С.К.В» . 2018. 125 с.
4. Панок В. Г. Психоконсультаивні стратегії діяльності практичного психолога системи освіти : навчально-методичний посібник. В. Г. Панок, Я. В. Чапак, Д. Д. Романовська ; [за наук. ред. В. Г. Панка]. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2010. 232 с
5. Роджерс К. Консультирования и психотерапия: новейшие подходы в области практической работы: Пер. с англ. М. : Психотерапия, 2006.

Семінарське заняття №7 на тему: Лялькотерапія як метод арт-терапії (2 год.)

ПЛАН

1. Загальна характеристика методу. Форми лялькотерапії.
2. Процес лялькотерапії (виготовлення ляльок, використання ляльок для емоційного від реагування).
3. Види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми.

4. Основні прийоми роботи із лялькою.

Рекомендована література:

1. Вознесенська, О. Л. Лялькотерапія : особливості та ризики використання ляльки у терапії. *Простір арт-терапії*. Збірник наукових праць. Вип.1 (23). 2018
2. Гребенщикова Л. Г. Основы куклотерапии. Учебно-методическое пособие. СПб.: Речь, 2007. 80 с.
3. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ: Либідь, 2006. 256 с.
4. Енциклопедичний словник з арт-терапії. О.Л. Вознесенська, О.М. Скнар, О.А. Бреусенко-Кузнєцов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін.; [за заг. наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скнар]. К. : Видавець ФОП Назаренко Т. В., 2017. 312 с.
5. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Грабенко Т.М. Практикум по креативной терапии. СПб. : ТЦ «СФЕРА», 2001. 400 с.
6. Колошина Т. Ю., Тимошенко Г. В. Марионетки в психотерапии. М.: Изд-во Института психотерапии, 2001. 192 с
7. Лялька-мотанка – історичні витоки оберега. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://etnohata.com.ua/statti/traditsiji/kukla-motanka-istoki-oberega>
8. Найден О.С. Українська народна іграшка: Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості. К.: Артєк, 1999. 252 с.

4.2. Плани практичних занять (10 годин)

Практичне заняття №1 на тему Психодинамічна терапія мистецтвом (2 год.)

ПЛАН

1. Аналітичні аспекти розуміння природи і механізмів образотворчого мистецтва.
2. Основні положення теорії З. Фрейда.
3. Механізми психологічного захисту та їх значення для діагностики клієнтів.
4. Несвідоме і мистецьке фантазування. Метод вільних асоціацій.

Рекомендована література:

1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
2. Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Карвасарского Б. Д. 2-е изд. СПб.: Питер, 2002.
3. Рудестам К. Групповая психотерапия. СПб.: Питер, 2000
4. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учебн. пос. для студ. вузов. М.: ТЦ Сфера, 2004.
5. Копытин А. И., Корт Б. «Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия». СПб.: Речь, 2007.

Практичне заняття №2 на тему: Психотерапія засобами зображувального мистецтва (2 год.)

ПЛАН

1. Загальні уявлення про зображувальну терапію.
2. Нетрадиційні техніки малювання як засіб розвитку креативності у дитячому віці.
3. Художньо-пластичні форми арт-терапії.
4. Робота з неструктурованим художнім матеріалом з метою самовираження (робота з пластиліном, піском, глинотерапія).

Рекомендована література:

1. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". М., 2003.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001. С. 149–150.
3. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
4. Копытин А. И., Корт Б. «Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия». СПб.: Речь, 2007.
5. Лебедева Л.Д. "Практика арт-терапии: подходы, диагностика". СПб.: Речь, 2003.
6. Практикум по арт-терапии. Под ред. А. И. Копытина. СПб.: Питер, 2000. 448 с.

Практичне заняття №3 на тему: Музикотерапія (2 год.)

ПЛАН

1. Загальні уявлення про музичну терапію.
2. Механізми впливу музики на людину.
3. Використання музикотерапії у психологічній практиці.
4. Музикотерапія як ресурс збереження здоров'я та «професійного вигорання» в педагогічних працівників

Рекомендована література

1. Гриньова В. Музикотерапія як складова збережувальної технології виховання студентської молоді. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5613/1/Grynova.pdf>
2. Кэмпбелл Д. Музыка для здоровья. Эффект Моцарта ; пер. с англ. Л.М. Щукина. – Минск : Попурри, 2010. 416 с.
3. Музикотерапія : психотерапевтична енциклопедія ; под. ред. Б.Д. Карвасарського. СПб. : Питер, 2000. 794 с.
4. Підгурська В.П. Управлінська діяльність керівника з попередження синдрому «професійного вигорання» у суб'єктів навчально-виховного процесу [Електронний ресурс] Режим доступу : http://eprints.zu.edu.ua/12918/1/Дипломна_робота_КІН_10_06.pdf
5. Педагогічна майстерність : підручник [І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.] ; за ред. І.А.Зязюна. 2-ге вид. К. : Вища школа, 2004. 422 с.
6. Побережна Г.І. Музикотерапія як інноваційна технологія особистісного розвитку. *Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис.* 2010. № 3. С. 87–97.
7. Федій О. Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога [Електронний ресурс] Педагогіка : вісник Луганського НПУ імені Т. Шевченка. Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/pedagog /104/18045-muzikoterapiya-v-profesijnij-diyalnosti-suchasnogo-pedagoga.html>.

Практичне заняття №4 на тему: Танцювально-рухова терапія (2 год.)

ПЛАН

1. Танець і терапія в історичному контексті.
2. Використання тілесно-орієнтованого підходу у ТРТ.
3. Основні техніки ТРТ.
4. Рольова імпровізація.

Рекомендована література:

1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
2. Козлов, В. В., Гиршон, А. Е., Веремеєнко, Н. И. Интегративная танцевально-двигательная терапия. Москва. 2005

3. Косяк, В. А. Універсум ритму. Суми: ВТД «Університетська книга». 2008.
4. Роджерс Н. Творчество как усиление себя. *Вопросы психологии*. 1990. № 1. С. 164–168.
5. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. М.: Прогресс, ООО «Издательство АСТ», 1990. 235 с.

Практичне заняття №5 на тему: Казкотерапія (2 год.)

ПЛАН

1. Принципи казкотерапії та способи використання у ній арт-технік.
2. Казка як архетипічна метафора: діагностичні можливості. Діагностичні критерії в казці.
3. Варіанти створення казок, їх діагностичне значення, шляхи інтерпретації.
4. Групова казкотерапія. Конструювання казкових сюжетів у групі. Корекція та діагностика за допомогою казок при роботі в групі.

Рекомендована література:

1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
2. Дикманн Х. Сказание и иносказание: юнгианский анализ волшебных сказок / Ханс Дикманн ; пер. с англ. Г.Л. Дроздецкой , В.В. Зеленского. СПб. : Гуманитарное агентство "Академический проект", 2000. 254с.
3. Франц М.-Л. фон. Психология сказки; Толкование волшебных сказок; Психологический смысл мотива искупления в волшебной сказке [перевод с англ. В.Мершавки] . СПб. : Б.С.К., 1998. 360 с.
4. Франц М.-Л. фон. Архетипические паттерны в волшебных сказках ; перевод с англ. В.Мершавки. М. : Независимая фирма "Класс", 2007. 256с.
5. Юнг К.-Г. Феноменология Духа в сказке. Структура психики и архетипы. М. : Академический Проект, 2007. С.138-188.

4.3. Організація самостійної роботи студентів

1. Вступ до предмету. Теоретико-методологічні основи застосування методів арт-терапії.
2. Погляд вітчизняних та зарубіжних вчених на достовірність діагностичних показників при застосуванні проєктивних методів (аналіз і конспектування літературних джерел)
3. Аналіз прикладних галузей застосування арт-терапії: у роботі з дітьми з вираженими порушеннями у розвитку, у пренатальній психології, у геронтопсихології, у пенітенціарній психокорекції, у медичній психології тощо (опрацювання публікацій у періодичних та фахових виданнях).
4. Метод мандалотерапії: усвідомлення автентичних потенцій через зображення символів та образів (індивідуальна психотерапевтична робота та робота у психотерапевтичній трійці).
5. Погляд на супервізію у різних напрямках психотерапії. Аналіз власного досвіду переживань та терапевтичної практики.
6. Опрацювання теоретичних джерел сучасних психоаналітичних концепцій (Маклер, Ненсі Маквільямс, М. Кляйн та ін.)
7. Провести дослідження іншої особи за допомогою методик дослідження вербальної та невербальної креативності. Здійснити кількісну і якісну інтерпретацію результатів, оформити звіт.
8. Провести діагностичне дослідження іншої особи за допомогою проєктивних методик «Людина під дощем», «Людина, що зриває яблуко», «Кактус» , «Слон». Оформити звіт у вигляді есе.
9. Оформити презентацію щодо застосування технологій «Казкотерапії» в практиці роботи з дітьми та дорослими. Оформити есе та результати колекційного заняття.

4.3. Організація самостійної роботи студентів Індивідуальні завдання.

1. Підготувати мультимедійну презентацію на одну із запропонованих тем:

1. Сутність і смисл творчості у філософській і психологічній традиції.
2. Проблема творчої діяльності у психології.
3. Психотерапевтичний потенціал мистецтва.
4. Мистецтво як спосіб реалізації творчої спрямованості.
5. Науково-культурні передумови виникнення арт-терапії.
6. Роль професійних об'єднань у розвитку арт-терапії.
7. Творчість як конфлікт між несвідомими і свідомими проявами психіки у теорії З.Фрейда.
8. Роль індивідуалізації у становленні творчої особистості (теорія К.Г. Юнга).
9. Прояви архетипів у художній творчості.

2.Провести психодіагностичне обстеження за допомогою проективної методики й написати протокол терапевтичної сесії «Моя сім'я» « Дім, Дерево, Людина» «Кактус», «Людина під дощем».

3.Розробити зміст і структуру арт-терапевтичного заняття на вільну тему.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Серед форм контролю використовується як поточний, так і проміжний та підсумковий контроль. Рейтингова система контролю теоретичних знань і практичних навичок студентів протягом вивчення дисципліни (поточний контроль) і після її опанування (підсумковий контроль) проводиться на основі розробленої університетської 100-бальної шкали оцінювання досягнень студентів з перенесенням балів в оцінки “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”.

а) Перевірка результатів опрацювання теоретичного навчального матеріалу проводиться засобами контрольного тестового, усного та письмового опитування.

б) Перевірка самостійного опрацювання окремих питань навчальних тем проводяться шляхом перевірки конспекту, індивідуальних завдань репродуктивного характеру, творчих індивідуальних завдань.

в) Перевірка виконання практичних завдань та самостійної роботи.

Модульний контроль проводиться у вигляді модульних контрольних робіт у письмовій формі. Модульна контрольна робота включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння студентом теоретичним матеріалом з сучасних арт-терапевтичних напрямків. Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Розкрити основні види та форми арт-терапії
2. Пісочна терапія як метод психокорекції.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Підсумковий контроль у вигляді заліку проводиться у формі виконання письмових завдань. На залік виносяться питання, що відповідають робочій програмі з дисципліни і доводяться до відома студентів викладачем. Результати заліку оцінюються за 100-бальною шкалою та виставляються у відповідну графу в заліковій відомості. Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як середнє арифметичне кількості балів поточного (100 балів) та залікового (100 балів) контролю.

Питання до заліку

1. Поняття арт-терапії в психологічній науці.
2. Історія розвитку арт-терапії та арт-технік
3. Принципи арт-терапії.

4. Переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи.
5. Основні фактори психотерапевтичного впливу в арт-терапії.
6. Вимоги до особистості арт-терапевта
7. Засоби арт-терапевта.
8. Особливості етапу формування психокорекційних відносин і початку творчої діяльності.
9. Особливості етапу зміцнення і розвитку психокорекційних відносин і продуктивної творчої діяльності.
10. Завершальний етап (термінація) в роботі з арт-техніками.
11. Обговорення з клієнтами цілей, характеру і умов роботи із застосуванням арт-технік.
12. Види індивідуальної психокорекційної роботи.
13. Особливості групових арт-технік.
14. Внутрішньогрупові комунікативні процеси і відносини в групі, яка працює з арт-техніками.
15. Етапи групової роботи із застосуванням арт-технік.
16. Форми групової роботи із застосуванням арт-технік.
17. Використання формалізованого бланку в арт-корекційній роботі.
18. Використання розгорнутого опису за схемою в груповій арт-корекційній роботі.
19. Хронограма групової роботи з арт-техніками.
20. Методи оцінки психокорекційного впливу арт-технік.
21. Арт-техніки в роботі з дітьми, що мають когнітивні, поведінкові відхилення
22. Арт-техніки в роботі з дітьми, що мають фізичні вади.
23. Психоаналітичний підхід в арт-техніках.
24. Графічне зображення як невербальне повідомлення для іншого.
25. Принципи використання психомалюнків в арт-терапії.
26. Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми.
27. Особливості проведення вправ з кольорами.
28. Кольоротерапія, робота зі слуховими та вербальними техніками та тілом
29. Техніка каракуль і плям.
30. Техніки інтуїтивного малювання.
31. Побудова особистої мандали.
32. Танцювальні психотехніки.
33. Принципи роботи з папером. Види роботи з папером.
34. Принципи пісочної терапії.
35. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
36. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
37. Психопрофілактика, розвиток і навчання в пісочниці.
38. Принципи роботи з глиною.
39. Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.
40. Арт-терапевтична робота з тканиною.
41. Створення колажів у арт-терапевтичній роботі.
42. Арт-техніки у формуванні практичних навичок у пізнанні оточуючого світу.
43. Арт-техніки у розкритті „Я-образу”.
44. Арт-техніки у пізнанні життєвої перспективи особистості.
45. Арт-техніки у психокорекційній роботі з конфліктами.
46. Арт-техніки у психокорекційній роботі з емоційною сферою особистості.
47. Арт-техніки у парній роботі.
48. Арт-терапевтичні вправи для групової роботи.
49. Робота з арт-техніками в поєднанні з музикою і звуками.
50. Танцювальна терапія
51. Використання театральних елементів в арт-техніках.
52. Форми, завдання та функції лялькотерапії.
53. Техніки лялькотерапії
54. Особливості роботи з індивідуальними спектаклями за допомогою ляльок

55. Використання арт-технік в практиці казкотерапії.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Кожний модуль включає бали за поточну роботу здобувача освіти на практичних та семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу. Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля. Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних та семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Загальні критерії оцінювання

"*Відмінно*" (90-100 балів) - знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, узагальненими, системними; він вміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

"*Добре*"(70-89 балів) - здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень. Студент здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності, проте його відповідь може містити неточності, не визначатися креативністю.

"*Задовільно*" (60-69 балів) - здобувач вищої освіти відтворює основний програмний матеріал в обсязі, який вимагає подальшого поглиблення знань для успішної роботи, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності. Оцінка "задовільно" виставляється тим здобувачам освіти, які допустили помилки (неточності) при відповіді на питання з навчальної дисципліни «Арт-терапевтичний практикум» або мають потенційні можливості (резерви) для їх засвоєння під керівництвом викладача.

"*Незадовільно*" (0-59 балів) - виставляється здобувачу освіти, який при відповіді на питання з навчальної дисципліни «Арт-терапевтичний практикум» допустив серйозні помилки, не показав знань з навчально-програмного матеріалу. Відповідь здобувача вищої освіти при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.

VI. Навчально-методична карта дисципліни (окремо)

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни:

1. Бех І. Д. Гуманістична модель виховання. Методист. 2014. № 6 (30). С. 60–66.
2. Бех І. Д. Гуманізм у вихованні підростаючої особистості. Рідна школа. 1995. № 9. С. 23-25.
3. Вознесенська, О. Л. Лялькотерапія : особливості та ризики використання ляльки у терапії. Простір арт-терапії. Збірник наукових праць. Вип.1 (23). 2018
4. Гребенщикова Л. Г. Основы куклотерапии. Учебно-методическое пособие [отв. за вып. Н. М.Горланова]. СПб.: Речь, 2007. 80 с.
5. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ: Либідь, 2006. 256 с.
6. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". М., 2003

7. Дикманн Х. Сказание и иносказание: юнгианский анализ волшебных сказок / Ханс Дикманн ; пер. с англ. Г.Л. Дроздецкой , В.В. Зеленского. СПб. : Гуманитарное агентство "Академический проект", 2000. 254с
8. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О.Л. Вознесенська, О.М. Скар, О.А. Бреусенко-Кузнецов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін.; [за заг. наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. К. : Видавець ФОП Назаренко Т. В., 2017. 312 с.
9. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Грабенко Т.М. Практикум по креативной терапии. СПб. : ТЦ «СФЕРА», 2001. 400 с.
10. Зинкевич-Евстигнеева, Грабенко Т.М. Чудеса на песке. Практикум по песочной терапии.СПб.: Речь, 2010. 340 с.
11. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
12. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. СПб.: Речь, 2006. 160 с.
13. Копытин А.И., Корт Б. "Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия". СПб.: Речь, 2007.
14. Копытин А.И. "Системная арт-терапия". СПб.: Питер, 2001
15. Копытин А.И., Свистовская Е.Е. Руководство по детско-подростковой и семейной арт-терапии. СПб.: Речь, 2010. 256 с.
16. Кузуб Н.В., Э.И. Осипук Э.И. В гостях у песочной феи. Организация педагогической песочницы и игр с песком для детей дошкольного возраста. Методическое пособие для воспитателей и психологов дошкольных учреждений. СПб.: Речь: М.: Сфера, 2011. 61с.
17. Кузьменко Т.М. Інноваційний арт-терапевтичний інструментарій для психоконсультації та психокорекції: навч. метод. посіб. Переяслав-Хмельницький : Вид-во «С.К.В». 2018. 125 с.
18. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика. СПб.: Речь, 2003.
19. Педагогічна майстерність : підручник / [І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.] ; за ред. І.А.Зязюна. 2-ге вид. К. : Вища школа, 2004. 422 с.
20. Побережна Г.І. Музикотерапія як інноваційна технологія особистісного розвитку. Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис. 2010. № 3. С. 87–97
21. Пурнис Н.Е. "Арт-терапия. Аспекты трансперсональной психологии". СПб.: Речь, 2008.
22. Сакович Н.А. Технология игры в песок. Игры на мосту. СПб.: Речь, 2008. 176 с.
23. Сусанина И. "Введение в арт-терапию". М. : Когито, 2007.
24. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / перевод с англ. М.М. Исениной. Москва, 1994. 416 с.
25. Франц М.-Л. фон. Архетипические паттерны в волшебных сказках ; перевод с англ. В.Мершавки. М. : Независимая фирма "Класс", 2007. 256с.
26. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. СПб.: Изд-во Пирожкова, 2001. С. 219-228 (Глава "Семейные рисунки")
27. Юнг К.-Г. Феноменология Духа в сказке. Структура психики и архетипы. М. : Академический Проект, 2007. С.138-188.

Література допоміжна

1. Бернацька, О. Виховання самостійної особистості засобами філіо-арт-терапії. *Психолог. Шкільний світ*. 2010. № 16. С. 3–7.
2. Бреусенко-Кузнецов, О. Застосування казки в контексті групової арт-терапії. *Психолог. Шкільний світ*. 2005. № 39. С. 15–20.
3. Власюк, М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2008. № 7/8. С. 90.
4. Вознесенська, О. Особливості арт-терапії як методу. *Психолог. Шкільний світ*. 2005. № 39. С. 5–8.

5. Вознесенська, О. Простір арт-терапії: можливості й перспективи : Друга міждисциплінарна науково-практична конференція. *Психолог. Шкільний світ*. 2005. № 39. С. 2–4.
6. Волошина, М. Арт-терапія у роботі зі студентами в період адаптації до навчання. *Психолог. Шкільний світ*. 2013. № 13/14. С. 107–112.
7. Дилео Д. Детский рисунок: диагностика и интерпретация. М.: Апрель Пресс, Изд-во Эксмо-Пресс, 2001.
8. Деркач, О. Є. Впровадження елементів музичної терапії в навчальний процес підготовки майбутніх учителів початкових класів. О. Є. Деркач, М. Вацьо. *Рідна школа*. 2005. № 12. С. 54–56.
9. Животенко, Л. Арт-терапія : популярні методи в роботі психолога. Психолог дошкілля. 2016. № 1. С. 26–27
10. Злочевська, Л. С. Арт-терапія у професійному самовизначенні учнівської молоді. *Професійно-технічна освіта*. 2013. № 1. С. 46–49.
11. Козлов, В. В., Гиршон, А. Е., Веремеенко, Н. И. Интегративная танцевально-двигательная терапия. Москва, 2005
12. Косяк, В. А. Універсум ритму. Суми: ВТД «Університетська книга». 2008.
13. Оденцова, В. М. Використання символ-драми й арт-терапії в коригувальній роботі з подолання дитячих страхів у консультативній практиці. *Шкільному психологу. Усе для роботи*. 2011. № 4. С. 8–17.
14. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И.Копытина. СПб.: Питер, 2000. 448 с.
15. Роджерс Н. Творчество как усиление себя. Вопросы психологии. 1990. № 1. С. 164–168.
16. Романова Е. С. Графические методы в практической психологии. СПб.: Речь, 2001
17. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. М.: Прогресс, ООО «Издательство АСТ», 1990. 235 с.
18. Тренинг развития жизненных целей. Под ред. Е. Г. Трошихиной. СПб.: Речь, 2001. С. 148 –149.
19. Ферс Г. М. Тайный мир рисунка. СПб.: Европейский дом, 2000.
20. Ширн Ч., Расселл К. “Рисунок семьи” как методика изучения детско-родительских взаимоотношений. *Альманах психологических тестов. Рисуночные тесты*. М.: КСП, 1997. С. 272 – 285.
21. Штейнхардт Л. Юнгианская песочная психотерапия. СПб.: Питер, 2001.
22. Янчишин, В. Н. Інтуїційне музиціювання – цікавий напрям арт-терапії. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 12. С. 6–12.

Інформаційні (інтернет) ресурси.

<http://psylib.kiev.ua>
<http://flogiston.ru/library>
<http://www.psychology.ru/Library>
<http://psychology.net.ru/articles>
<http://psyberia.ru>
<http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx>
<http://go2bsu.narod.ru/libr/index.htm>
<http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>
<http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>
<http://www.humanities.edu.ru>
<http://www.portalus.ru>
<http://azps.ru>
<http://www.psyche.ru>
<http://www.psycho.ru>
<http://www.voppsy.ru>
<http://psyjournal.ru/>

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н.р.

